

Originalni naučni rad

STAVOVI UČENIKA OSNOVNIH ŠKOLA O VRŠNJAČKOM NASILJU

Aida Baručija¹, Vedada Čerim², Larisa Gavran²

¹PDPS BiH, Federacija Bosne i Hercegovine, Bosna i Hercegovina

²Dom zdravlja Zenica, Federacija Bosne i Hercegovine, Bosna i Hercegovina

Sažetak: Prednosti komunikacije putem interneta (anonimnost, brzina razmjena informacija) su istovremeno i njegove mane, pa od korisnika interneta zavisi da li će ovakav vid komunikacije biti zloupotrijebljen ili ne. Sve češći oblik vršnjačkog nasilja je internet nasilje (cyberbullying). Pojam vršnjačkog nasilja na internetu obuhvata slanje poruka putem interneta ili mobilnog telefona sa ciljem da se povrijedi ili uznemiri druga osoba sličnog uzrasta. Iako obično počinje naizgled bezazleno, ako se ne sasječe u korjenu, posljedice mogu biti krajnje uznemiravajuće, čak i fatalne. Kroz anketu se nastoji istražiti i prikupiti što više relevantnih informacija o sudjelovanju osnovnoškolaca u internet nasilju. Kroz razna pitanja analizirali smo koji bi se uzrasti učenika više mogli nazvati žrtvama, a koji počiniteljima internet vršnjačkog nasilja. Jedan od ciljeva je preispitati stavove o nasilju putem interneta, razmotriti kako oni gledaju na nasilje te koja su njihova iskustva. Na temelju dobivenih odgovora razmotrit će se koliko medijska pismenost osnovnoškolaca utječe na razumijevanje problema nasilja. Krajnji cilj tvrditi koliko osnovnoškolci uključuju roditelje u sprječavanje nasilja putem interneta.

Gljučne riječi: Internet, vršnjačko nasilje, djeca, roditelji

Uvod

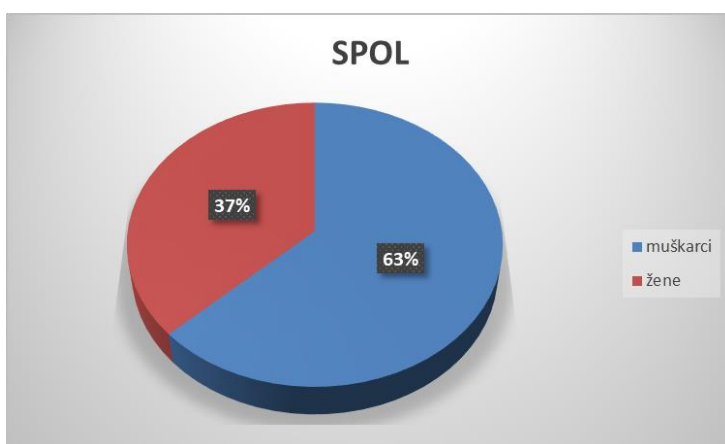
Internet danas ima važnu ulogu u životima djece, jer im otvara vrata u potpuno novi svijet (Sanderson 2005:128). Uz svoju pozitivnu stranu, internet ima i mnogo negativnih karakteristika. Nasilje na internetu je tema kojom se bave razni stručnjaci, profesori, roditelji i mnogi drugi. „Prema Konvenciji o pravima djeteta – dijete je svaka osoba do 18 godina starosti“, (Vejmelka, Brkić i Radat 2016:80) internet najviše pogađa mlade jer su oni najmanje zaštićeni. Elektroničkim nasiljem se smatra svaka zlonamjerna i ponavljana upotreba informacijskih i komunikacijskih tehnologija kako bi se nekome nanijela šteta (Belsey, 2012) Međusobni odnosi članova porodice sve su manje intimni i gube se nekadašnji intenzivni kontakti, ne samo sa širom već i užom obitelji (Miliša i Zloković 2008:129). Da bi se djeca i mladi snašli u sve šarolikijoj medijskoj ponudi, oni od roditelja trebaju dobivati putokaze. Stoga medijski kompetentni najprije trebaju postati odrasli, ponajprije roditelji, učitelji, profesori, kako bi potom mogli usmjeravati djecu i mlade (Miliša, Tolić i Vertovšek 2010:10).

Jedan od ciljeva je preispitati stavove o nasilju putem interneta, razmotriti kako oni gledaju na nasilje te koja su njihova iskustva. Na temelju dobivenih odgovora razmotrit će se koliko medijska pismenost osnovnoškolaca utječe na razumijevanje problema nasilja. Krajnji cilj tvrditi koliko osnovnoškolci uključuju roditelje u sprječavanje nasilja putem interneta.

Materijal i metode

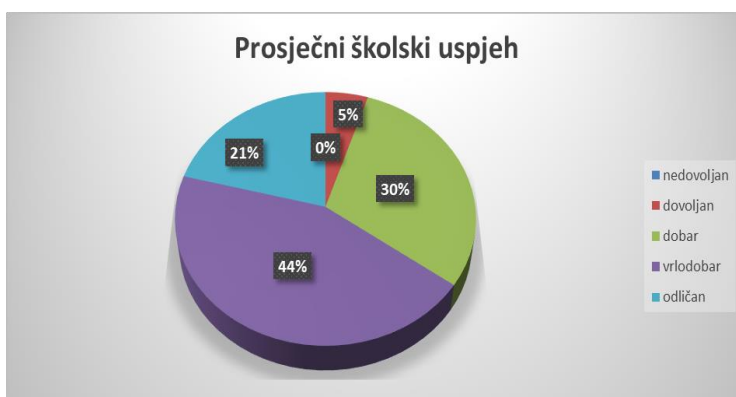
Metoda istraživanja koja je korištena u radu je kvantitativna metoda – anketni upitnik. Anketni upitnik sadržavao je pitanja zatvorenog tipa. Zadatak ispitanika prilikom ispunjavanja anketnog upitnika u pitanjima zatvorenog tipa je bio da zaokruže jedan od ponuđenih odgovora. Za potrebe istraživanja u ovom radu odabran je uzorak od 100 učenika osnovne škole od petog do devetog razreda. Istraživanje je provedeno u jednoj Osnovnoj školi u Zenici uz saglasnost menadžmenta škole.

Rezultati i diskusija

Grafikon 1. Zastupljenost učenika prema spolu
Graph 1. Representation of students by gender

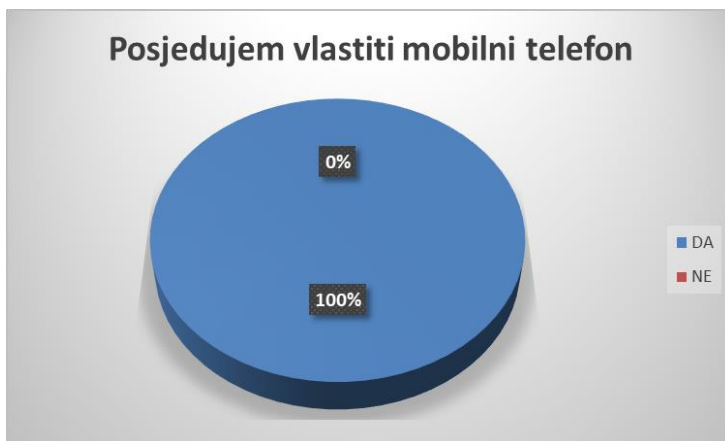
Ukupno je ispitano 100 učenika, od toga dječaci su zastupljeni sa 63%, a djevojčice 37 %.

Grafikon 2. Prosječan uspjeh anketiranih učenika

Graph 2. Average success of surveyed students

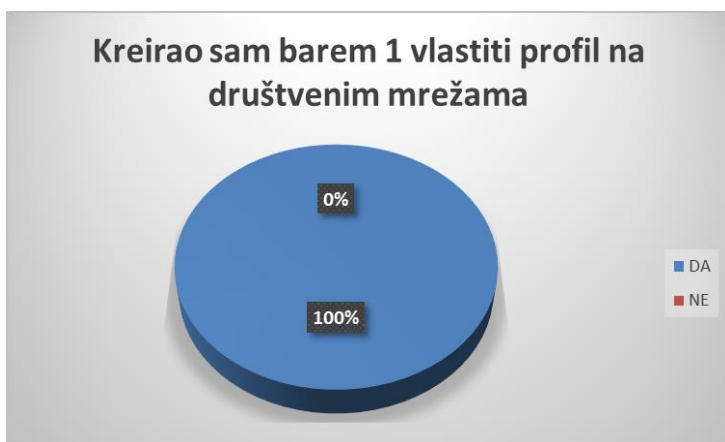
Na pitanje o uspjehu 21% učenika je odlično, 44% vrlo dobro, ostalih 35% su dobri i dovoljni.

Grafikon 3. Posjedovanje mobilnog telefona

Graph 3. Owning a mobile phone

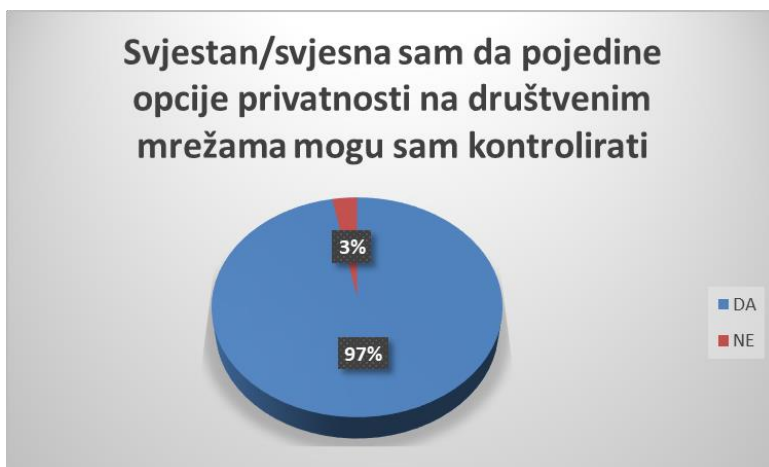
Svi posjeduju mobilni telefon.

Grafikon 4. Procenat učenika koji su kreirali vlastiti profil

Graph 4. Percentage of students who created their own profile

Svi učenici su kreirali vlastiti profil na društvenim mrežama.

Grafikon 5. Svjesnost učenika o kontroli privatnosti
Graph 5. Students' awareness of privacy control

O svejsnosti da pojedine opcije privatnosti na društvenim mrežama mogu sami kontrolisati izjasnilo se 97% učenika.

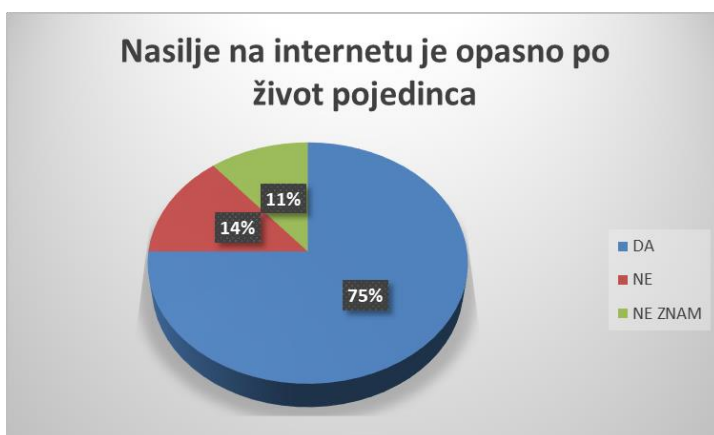
Grafikon 6. Vremenski provedeno vrijeme na internetu
Graph 6. Time spent on the Internet over time

Na pitanje koliko sati provode na internetu 51% učenika je odgovorilo 3 do 4 sata, dok je 13% izjavilo da na društvenim mrežama provodi više od 6 sati dnevno.

Grafikon 7. Društvene mreže koje koriste učenici
Graph 7. Social networks used by students

Ispitanici koriste većinu prisutnih društvenih mreža, a 74 % se opredijelilo za Instagram.

Grafikon 8. Upoznatost o opasnosti od nasilja na internetu
Graph 8. Awareness of the danger of violence on the Internet

75 % ispitanika je odgovorilo da je nasilje na internetu opasno po život pojedinca, dok je 11% učenika odgovorilo da ne zna.

Grafikon 9. Podaci o korištenju psovki na društvenim mrežama
Graph 9. Data on the use of profanity on social networks

Da se psovke ponekad koriste izjavilo se 40% ispitanika.

Tabela 1. Ponašanje učenika prema postojanju nasilja na internetu
Table 1. Student behavior towards the existence of violence on the Internet

Zaokružite jedan odgovor	uopće se ne slažem	uglavnom se ne slažem	potpuno se slažem	ne znam
Kada nađem na nasilje na internetu odmah se sa znatiželjom informiram o nastaloj situaciji	18	22	12	17
Odmah pošaljem svom prijatelju da pogleda šta se dogodilo	38	16	12	2
Osjećam se sigurno provodeći vrijeme na internetu	9	7	15	16
Nasilje na internetu je opasno isto kao nasilje na cesti	16	10	33	11
Radije ću se posvađati sa nekim putem interneta nego uživo-licem u lice	25	8	16	15

U Tabeli 1 je vidljivo da nasilje postoji, 15 učenika je izjavilo da se osjećaju sigurno provodeći vrijeme na internetu, 33 ispitanika se slaže da je nasilje na internetu opasno kao i nasilje na cesti, a 26 njih navodi da će se radije posvađati putem interneta nego na cesti.

Tabela 2. Broj učenika koji poznaju osobe koje šalju neprimjeren sadržaj

Table 2. Number of students who know people who send inappropriate content

Osoba koju poznajem je objavila neprimjeren sadržaj o drugima	DA	NE
	39	61
Javio mi se netko s lažnog profila	39	61
Netko je prosljedio moje fotografije drugim osobama s lošom namjerom	7	93
Netko je ismijavao moje objavljene sadržaje	18	82
Netko me napastovao putem webkamere, raznih chatova, Youtube komentara...	8	92
Gledanje nasilnih sadržaja me plaši	31	69
Netko je kreirao grupu na društvenoj mreži i mene spominjao u njoj s lošom namjerom	16	84

39 ispitanika je navelo da poznaju osobe koje su objavile neprimjeren sadržaj, isti broj navodi da im se neko javio sa lažnog profila. 69 ih navodi da se ne boje gledati nasilni sadržaj na internetu, a 84 ih navodi da ih niko nije spominjao u grupi na društvenim mrežama sa lošom namjerom.

Tabela 3. Ponašanje učenika prema drugim korisnicima društvenih mreža

Table 3. Behavior of students towards other users of social networks

	nikada	jednom	više puta
Ismijavao/la sam tuđe objavljene sadržaje/fotografije	67	29	4
Spremio/la sam tuđe fotografije i slao/la prijateljima u privatne poruke kako bismo ih komentirali	79	13	8
Napravio sam lažan profil na nekoj od drugih mreža	62	28	10
Kreirao sam grupu na društvenim mrežama sa ciljem provociranja/ismijavanja	90	7	3
Uredio/la sam tuđu fotografiju na ružan način	83	17	0

29 ispitanika navodi da su ismijavali tuđe objave, 13 ih navodi da su spremili tuđe fotografije kako bi ih sa prijateljima komentarisali, 17 ih navodi da su uredili tuđu fotografiju na ružan način.

Grafikon 10. Odgovor učenika na pitanje koga će prvo obavijestiti o nasilju na internetu
Graph 10. Students' answer to the question of whom they will first inform about violence on the Internet

Ako nađem na nasilje na internetu 37% učenika je odgovorilo da će obavijestiti roditelje, dok je 47% učenika odgovorilo da neće nikog obavijestiti.

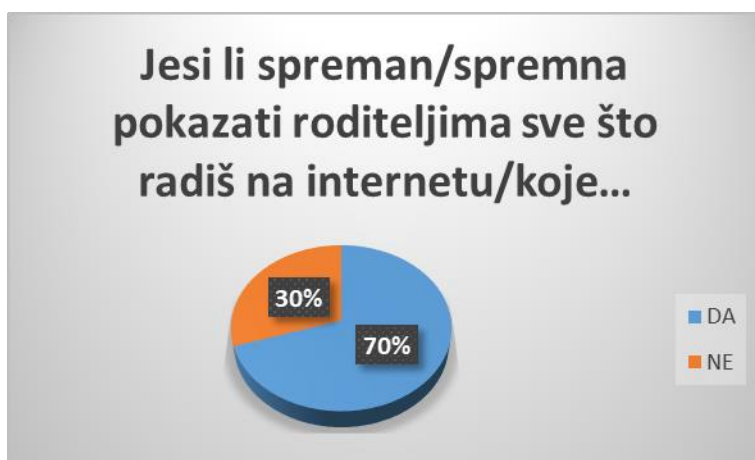
Grafikon 11. Upoznatost roditelja o korištenju društvenih mreža djece
Graph 11. Parents' awareness of children's use of social networks

Da li roditelji znaju šta njihova djeca rade na internetu i koje mreže koriste, sa nikada odgovorilo je 13% ispitanika, dok je 55% odgovorilo često.

Grafikon 12. Uticaj roditelja o ponašanju djece na internetu
Graph 12. Parents' influence on children's behavior on the Internet

68% ispitanika je odgovorilo da ih roditelji savjetuju o tome kako se treba ponašati, dok je 7% izjavilo nikada.

Grafikon 13. Povjerenje prema roditeljima o korištenju interneta
Graph 13. Trust towards parents regarding the use of the Internet

70% učenika je spremno pokazati roditeljima šta sve rade na internetu.

Smatraš li da roditelji trebaju s tobom razgovarati o nasilju putem interneta

Grafikon 14. Da li roditelji trebaju razgovarati sa djecom o nasilju na internetu?
Graph 14. Should parents talk to their children about violence on the internet?

Provedeno je istraživanje putem anketnog upitnika o nasilju na internetu iz perspektive učenika od 5. do 9. razreda osnovne škole na uzorku od 100 učenika. Istraživanjem je ustanovljeno da svi učenici posjeduju mobilni telefon, svi imaju kreirane profile na društvenim mrežama. U 97% slučajeva učenici smatraju da mogu sami kontrolisati privatnost na društvenim mrežama. 51% učenika koristi internet 3 do 4 sata dnevno, a 74% od društvenih mreža koriste Instagram.

75 % ispitanika je odgovorilo da je nasilje na internetu opasno po život pojedinca, dok je 11% učenika odgovorilo da ne zna.

Psuvke se ponekad koriste, izjavilo je 40% ispitanika. 15 učenika je izjavilo da se osjećaju sigurno provodeći vrijeme na internetu, 33 ispitanika se slaže da je nasilje na internetu opasno kao i nasilje na cesti, a 26 njih navodi da će se radije posvađati putem internetu nego na cesti.

39 ispitanika je navelo da poznaju osobe koje su objavile neprimjeren sadržaj, isti broj navodi da im se neko javio sa lažnog profila, 69 ih navodi da se ne boje gledati nasilni sadržaj na internetu, a 84 ih navodi da ih niko nije spominjao u grupi na društvenim mrežama sa lošom namjerom.

29 ispitanika navodi da su ismijavali tuđe objave, 13 ih navodi da su spremili tuđe fotografije kako bi ih sa prijateljima komentarisali, 17 ih navodi da su uredili tuđu fotografiju na ružan način.

Ako naiđem na nasilje na internet prvo ću obavjestiti 37% je odgovorilo roditelje dok je zabrinjavajućih 46 % odgovorilo sa nikog.

Da li roditelji znaju šta rade na internet i koje mreže koriste sa nikada odgovorilo je 13% ispitanika, dok je 55% odgovorilo često.

68% ispitanika je odgovorilo da ih roditelji savjetuju o tome kako se treba ponašati, dok je 7% izjavilo nikada.

70% učenika je spremno pokazati roditeljima šta sve radi na internetu.

57% ispitanika smatra da roditelji trebaju s njima razgovarati o nasilju putem interneta.

Od svoje pojave internet je postao neizostavni dio svakodnevice većine ljudi, čvrsto se utkao u naše živote te vremenom radikalno promijenio način i kvalitetu našeg života. Upotreba interneta je u stalnom porastu, posebno među mladima, pa je samim time vremenom počeo rasti interes i za potencijalne štetne efekte koje prekomjerna upotreba interneta može imati. Svi mi rado koristimo dobrobiti interneta, bilo da pregledavamo društvene mreže, tražimo informacije, povoljne kupnje ili gledamo zabavne sadržaje. Neki ljudi funkcionalno koriste internet, kad im nešto treba, kad im je dosadno, kad ciljano idu nešto pogledati ili naći, dok drugi nemaju kontrolu nad svojim vremenom provedenim na internetu. Ljudi koji funkcionalno koriste internet lako će i bez odlaganja napustiti internet kad imaju mogućnost družiti se u realnosti i uživati u kontaktu. Ali ima i onih koji su stalno na internetu, čak i kada su u društvu stalno provjeravaju društvene mreže i online sadržaje, a nerijetko i ostaju kod kuće na mreži umjesto da izlaze i družu se sa „živim“ ljudima“.

Pojava nasilja na internetu je sve učestalija tema i veliki problem za djecu i mlade te u skladu s time objašnjeni su neki od najvećih problema s kojima se mladi mogu susresti u virtualnom svijetu. Današnje mlađe generacije su ovisne o internetu jer su rođene u doba modernih tehnologija i one ne znaju za život bez interneta. Isto tako internet je prepun raznim zanimljivim sadržajima koji mame djecu i mlade. S pojavom velike ovisnosti o internetu djeca nailaze na negativne sadržaje i ulaze na mnoge načine u virtualno nasilje. Ovaj problem koji je prepoznat širom svijeta treba rješavati postepeno na način da se roditelji aktivnije uključe i educiraju o raznim opasnostima kako bi mogli svoju djecu što bolje usmjeriti na pravi put. Mnogi roditelji ne koriste internet i društvene mreže i nisu svjesni s čime se njihova djeca mogu susresti svakodnevno. Roditelji u većini slučajeva griješe kada kažu da oni vjeruju svojoj djeci zbog toga što je potrebna veća kontrola i provjeravanje svega onoga što njihova djeca rade kako bi oni shvatili ozbiljnost ovog problema.

Zaključak

U školama bi se trebao uvesti rad s učenicima na temu korištenja društvenih mreža putem interneta kroz razne edukacije i radionice te bi se svakako i roditelji trebali uključiti u isto. Značajni problem u svijetu je nasilje putem interneta i smatram da će toga uvijek biti zbog toga što uvijek ima onih negativaca koji svoje vrijeme na internetu koriste na pogrešan način. Isto tako, uključenost u elektroničko nasilje ovisi od osobe do osobe pa je stoga potrebno i dobro razmotriti kojim je učenicima potrebna pomoć i koji učenici su podložniji takvoj vrsti nasilja.

Literatura

Belsey (2012). Cyberbullying: An Emerging Threat to the “Always On” Generation
Borba, M. (2006). How to protect kids from cyber-bullying
Baum i Willard (2007). A Social Ekological approach To Cyber Bulling – UND
Berson, Berson, Ferron (2002). Cowie, Berdondini, 2002; Ybarra, Mitchell, 2007 prema
Hinduja, Patchin, 2011: 71):

- Buljan Flander, G., Bilić, V., Karlović, A. (2004). Nasilje među djecom. Poliklinika za zaštitu djece grada Zagreba)
- Cambell, M.A. (2005). Cyberbullying: An old problem in new guise, Australian Journal of Guidance and Counselling, 15(1): 68-76.)
- Miliša, Tolić i Vertovšek (2010:10). Mladi –odgoj za medije, Priručnik za stjecanje medijskih kompetencija, M.E.P., Zagreb
- Miliša i Zloковиć (2008:129) .Odgoj i manipulacija djecom u obitelji i medijima, prevencija i prepoznavanje, Zadar , Rijeka
- Sanderson C.(2005). Zavođenje djeteta , prev. Mihaljavić A., V.B.Z., Zagreb
- Vejmelka L., Brkić, G. i Radat K. (2016). Dječija pornografija na internetu, Pravni vjesnik, 33, 2, Osijek

ATTITUDES OF PRIMARY SCHOOL PEOPLES ABOUT PEER VIOLENCE

Aida Baručija¹, Vedada Čerim², Larisa Gavran²

¹PDPS BIH, Federacija Bosne i Hercegovine, Bosnia and Herzegovina

²Health Center Zenica, Federacija Bosne i Hercegovine, Bosnia and Herzegovina

Abstract: *Advantages of communication through the Internet (anonymity, fast information exchange) are at the same time its flaws, so it depends on the internet user whether this type of communication will be abused or not. An increasingly form of peer violence is cyberbullying. The term of peer violence on the internet includes sending messages through internet or mobile phones with goal to hurt or disturb another person of a similar age. Although it usually begins seemingly harmless, if not cut at the roots, consequences can be extremely disturbing and even fatal. The survey seek to investigate, and collect more relevant information about participation of primary school students in cyberbullying. Through different questions we analyzed which ages of the students could be called victims, and which perpetrators of peer violence. One of the goals is to reconsider attitudes about cyberbullying, consider how they view violence, and what their experiences are. Based on the received answers, we will consider how much media literacy of primary school students affects the understanding of the problem of violence. The ultimate goal is to determine how much primary school students involve parents in cyberbullying prevention.*

Key words: *internet, cyberbullying, children, parents*